

CONTRIBUȚII DOCUMENTARE PRIVIND CONSTITUIREA REGIUNII AUTONOME MAGHIARE

Prof. Mircea BODNARI

Cuvinte cheie: Regiunea Autonomă Maghiară, Transilvania, români, unguri, Sf. Gheorghe
Key words: *Hungarian Autonomous Region, Transylvania, Romanians, Hungarians, St. George*

Abstract

The study shows documentary contributions regarding the establishment of the Hungarian Autonomous Region. These documents show the different ways the Romanians and Hungarians in the former rayon of St. George related to the new reality.

Pentru a lichida nemulțumirile populației maghiare din Transilvania, mai ales din Secuime, regimul comunist a hotărât, la sugestia autorităților sovietice, crearea Regiunii Autonome Maghiare (R.A.M.), în care factorul etnic a avut un rol important. Care erau nemulțumirile și doleanțele populației maghiare? De ce nu putea conviețui normal, alături de populația românească? Pentru a putea răspunde la această întrebare apelăm la informațiile și documentele din epocă. Este evident că, din partea maghiară, se manifesta nostalgia după perioada stăpânirii horthyste dintre anii 1940-1944 și se dorea revenirea la acea situație.

În Secuime nu a fost o reală reinstaurare a administrației românești în luna martie 1945. Deși cetățenii maghiari se bucurau de drepturi pe care minoritățile din alte state nu le aveau - consfințite și prin "*Decretul-Lege pentru Statutul Naționalităților Minoritare*" din februarie 1945 - au existat numeroase atitudini antiromânești în zonă, ca și în toată Transilvania. Astfel, în localitățile Covasna, Tg.Secuiesc ș.a. au fost descoperite depozite de arme, muniții și explozibili cu care se plănuiau acțiuni armate împotriva administrației românești din zonă; de asemenea, s-au pus bazele unor organizații șoviniste anti-românești¹. În anii 1945 și 1946 au fost întocmite liste de susținere a cererii ca Ardealul de Nord-Vest să intre sub protectorat sovietic, sau ca Transilvania să fie alipită la Ungaria². În această perioadă, majoritatea documentelor erau redactate în limba maghiară, puținele unități militare românești din zonă erau umilite, jefuite și, uneori, dezarmate după cum arată documentele emise de Legiunea

de Jandarmi Trei Scaune³.

Un alt moment de tensiune s-a înregistrat odată cu pronunțarea de către unul dintre liderii Partidului Muncitoresc Maghiar, Revai Jozsef, într-o conferință publică a cererii de revizuire a granițelor, prin cedarea unor județe din teritoriul României și crearea unei zone autonome în regiunea secuiască. Totuși, ambasadorul ungar la Moscova atrăgea atenția guvernului de la Budapesta că ideea autonomiei teritoriale este în totalitate străină diplomaților prezenți la Conferința Păcii. În opinia sa, marile puteri puteau fi convinse numai dacă existau dovezi incontestabile ale persecuției minoritarilor din România⁴.

Tratatul de Pace, semnat de România la 10 februarie 1947, consfințea anularea "Dictatului de la Viena" din 30 august 1940 și întoarcerea Transilvaniei între granițele firești. A însemnat, în același timp, schimbarea tacticii minorității maghiare din zonă, care a urmărit să obțină cât mai multe avantaje, un statut de autonomie regională și ocuparea a cât mai multe funcții de conducere.

Pentru punerea în practică a proiectului R.A.M. s-a apelat la doi „specialiști” sovietici - consilierii cu probleme administrative P. Tumanov și P. Arhipov - și a fost aleasă una dintre variantele propuse de aceștia.

"În rezolvarea problemei privitoare la autonomia regională pentru ungurii din Transilvania în cadrul Republicii Populare Române trebuie pornit de la bogata experiență a rezolvării multilaterale a problemei naționale în Uniunea Sovietică", apreciau cei doi consilieri sovietici⁵.

Prima variantă, refuzată de către Gheorghe Gheorghiu-Dej, urmărea ca R.A.M. să cuprin-

dă toată zona centrală a Transilvaniei și să aibă centrul la Cluj.

A doua variantă propunea ca în componența regiunii să intre raioanele: Ciuc, Odorhei, Tg.Secuiesc, Sf. Gheorghe, estul raionului Racoș (de la regiunea Stalin), majoritatea regiunii Mureș și raionul Târnăveni de la regiunea Sibiu. Noua regiune urma să aibă 656.000 de locuitori din care 526.000 (80,1%) maghiari, 123.000 (18,2%) români, și 7.000 (1,7%) alte naționalități. Suprafața regiunii era de 14.190 km² iar capitala era la Tg. Mureș⁶.

Proiectul a fost trimis apoi la Kremlin care l-a avizat și a transmis și unele observații, cu mențiunea să fie primite *"dacă sunt considerate acceptabile"*. Aceste observații au fost considerate *"acceptabile"* de către partea română și puse în practică.

Astfel, varianta finală a suferit unele modificări, mai ales în ceea ce privește suprafața și populația regiunii nou înființate.

O teorie interesantă în legătură cu geneza R.A.M., neverificată prin altă sursă, ne-o oferă Ana Pauker în amintirile sale. Ea susține că enclava maghiară (și nu secuiască, de parcă secuii nici nu ar fi existat!) din centrul României, nu era decât una dintre viitoarele republici sovietice, plănuite de către Stalin să înlocuiască pe harta Europei fosta Românie. Astfel, sovieticii urmăreau stăpânirea ambilor versanți ai munților Carpați, oferind Armatei Roșii o importantă poziție strategică orientată spre centrul Europei⁷.

Documentele din arhivă descriu desfășurarea unor ședințe ale organizațiilor de bază ale P.M.R., în care au fost discutate condițiile apariției R.A.M. și articolele noii Constituții.

Activiștii au trebuit să răspundă la numeroase întrebări puse de către cetățeni. Astfel, Rauca Ioan din comuna Vâlcele a întrebat dacă românii vor avea de suferit de pe urma înființării R.A.M. și cum vor funcționa unele instituții - precum poșta, C.F.R.-ul, armata ș.a. - în noua regiune administrativă.

A răspuns tovarășul Moldovan Nicolae, secretarul organizației de bază din Vâlcele. Acesta a arătat că: *„....Desigur, era necesar să ia ființă R.A.M., dar legile sunt aceleași și trebuie respectate de către toți. Se urmărește a se rezolva nevoile tovarășilor maghiari și pentru a dispărea ura de rasă și problema națională...Românii nu vor fi trecuți în alte regiuni și nu vor fi strânși toți maghiarii din țară în R.A.M...Poșta, C.F.R.-ul și armata vor funcționa ca și până acum. R.A.M. este un*

imbol de moarte a dușmanilor din afară cum și celor dinăuntrul țării..." a încheiat explicațiile activistul⁸.

Constituția din 24 noiembrie 1952 a fost votată în unanimitate de cei 324 de deputați ai Marii Adunări Naționale, aspect consemnat de Președintele M.A.N. Dumitru Coliliu, și de secretarii M.A.N., Belea Miron și Marussi Gheorghe. Noua Constituție consfințește noua structură administrativ-teritorială, iar existența R.A.M. este legiferată prin articolele 19-21:

A. 19: Regiunea are o conducere administrativă autonomă, aleasă de către populația R.A.M.

A. 20: Sfatul Popular Regional va elabora un statut care va fi aprobat de către Marea Adunare Națională; (statutul a fost elaborat, dar nu a mai fost aprobat).

A. 21: Teritoriul R.A.M. este de 13.500 km² (5,7% din teritoriul României) iar populația de 730.000 locuitori (4,5% din populația țării), din care: 77,5% maghiari, 20% români, 1,5% romi și 1% germani, evrei ș.a. Centrul regiunii este orașul Tg. Mureș⁹.

La Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român, cel care răspundea de problemele din R.A.M. era Alexandru Moghioros.

Elita maghiară din zonă a devenit, din motive compensatorii, executant fidel al directivelor venite de la C.C. al P.M.R. Interesantă a fost poziția elitei maghiare din alte zone ale Transilvaniei - Timișoara, Cluj ș.a. - pentru care reședința R.A.M., orașul Tg. Mureș, devenise *"Mica Moscova"*.

În majoritatea funcțiilor de conducere, politice, economice, juridice, în cadrul miliției și a securității, în instituțiile culturale și științifice etc. au fost alese (sau numite) numeroase persoane din rândul secuilor sau maghiarilor. Astfel, în 1952, 70% dintre ofițerii activi din Direcția Regiunii Autonome Maghiare erau de etnie maghiară¹⁰. Totuși, la conducerea Regiunii au fost delegați și unii fruntași comuniști din alte regiuni ale țării.

Trebuie menționat faptul că unele instituții și organizații sociale, economice, culturale (Bisericele Catolică și Reformată etc.), o parte a intelectualității, factorii politici din R.A.M. au urmărit, cu consecvență, conservarea și diseminarea ideilor revizioniste în rândurile populației maghiare din România, disimulate sub pretextul conservării limbii, obiceiurilor, tradițiilor și altor caracteristici naționale.

În R.A.M. au urmat unele schimbări, care

au pus în discuție însăși autoritatea statului român în acest teritoriu. Astfel, "limba vorbită era maghiară, actele oficiale se întocmeau fie bilingv, fie în maghiară, inscripțiile cu denumirea localităților, instituțiilor, întreprinderilor erau bilingve sau numai în limba maghiară. În unele părți ale regiunii ecusoanele elevilor erau numai în limba maghiară, în registrele de stare civilă de la primării, numele românilor erau maghiarizate. Preoții, învățătorii și intelectualii români erau amenințați și timorați până când păraseau această zonă"¹¹.

În această perioadă, au fost numeroase cazuri în care foști horthyști, travestiți în comuniști, în numele noii democrații adusă de la răsărit, și-au persecutat semenii - maghiari, români sau de alte etnii. Asemenea aspecte au existat și în fostul județ Trei Scaune. Astfel, mulți români din Voinești au fost arestați și condamnați la ani grei de închisoare sub acuzația de a fi legionari, maniști sau dușmani ai poporului¹².

Activitatea politică - în stil și conținut - nu a suferit modificări după noua reorganizare administrativ-teritorială din toamna anului 1952. Acest aspect este evident în documentele emise de Raionalele de Partid Sf. Gheorghe și Tg. Secuiesc, sau de Regionala Tg. Mureș. Astfel, o circulară semnată de Bob Ioan, vicepreședinte al Comitetului Executiv

Regional din R.A.M., la începutul anului 1953, este o mustrare la adresa activității sfaturilor populare raionale și comunale din anul 1952:

"Mulți tovarăși activiști ai sfaturilor populare raionale și comunale au comis o serie de greșeli în ceea ce privește înscrierea pe listele de chiaburi, în unele cazuri țărani muncitori și mijlocași, împingându-i în unele cazuri în rândurile dușmanilor.

Partidul și guvernul nostru și întreaga clasă muncitoare, nu au nevoie a declara dușmani ai regimului nostru cetățeni cinstiți.

Cu toate avertismentele prin care li s-a atras atenția tovarășilor reponsabili cu această problemă, totuși comisiile formate la comune și raioane nu au dat importanța cuvenită acestei probleme prin care se aduc prejudicii multor țărani mijlocași cinstiți și, în unele cazuri, țărani săraci. Chiar și prin acest fapt se compromite regimul nostru de democrație populară"¹³.

Constituirea Regiunii Autonome Maghiare nu a rezolvat problemele naționale din Transilvania. În schimb, a trezit false speranțe autonomiste politice și a redeschis anumite aspirații naționaliste. În momentul în care P.M.R. a asimilat în rândurile sale reprezentanții tuturor minorităților naționale din România, asigurându-și controlul politic al acestora, funcționarea regiunii a devenit inutilă politic conducerii de partid.

Note

1. Dumitru Șandru, *Administrația din Nord-Vestul Transilvaniei de după 23 august 1944*, în *Angvstia* nr. 10/2006, p. 184

2. Petre Țurlea, *Transilvania de Nord-Vest (1944-1952)*, Editura România pur și simplu, București, 2005, p. 388

3. Dan Baicu, *Partidele politice și starea de spirit a populației din județul Trei Scaune în viziunea rapoartelor Legiunii de Jandarmi*, în *Angvstia* nr. 2/1997, pp. 309-318

4. Academia Română, *Istoria Românilor*, vol. IX, Editura Enciclopedică, București, 2008, p. 730

5. Petre Țurlea, *Op. cit.*, p. 410

6. *Ibidem*, p. 411

7. Documentul *File de istorie*, pe <http://www.fgmanu.org/istorie/antonescu.ro>

8. Arhivele Naționale Covasna, în continuare ANCV, Fondul Raionul de partid Sf. Gheorghe, dos. 9/1952, p. 147

9. Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, *Raportul Final*, București, 2006, p. 540

10. *Ibidem*, p. 530

11. Violeta Pătrușel, *Transilvania și scenariile politice în anii instaurării comunismului în România. Particularități în județul Covasna*, în „Angvstia”, nr. 5/2000, p. 174

12. Dumitru Furtună, *Covasna-Voinești, leagăn de românitate în arcul intracarpatic*, în „Angvstia”, nr. 1/1996, p. 267

13. Olah Sandor, *Colectivizarea agriculturii în RAM*, pe <http://www.olah.adatbank.transindex.ro>

